

Nf 14

29
Q. D. B. V.
DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
ET SIMUL ANTISOCINIANARUM

T E R T I A

DE

CULPA SEU REATU
ET POENA PECCATI,

SPECIATIM ADAMICI,
ET DE PECCATORIS DEBITO;
TANQVAM OBJECTO JUSTITIÆ DEI VIN-
DICIS, ET SUPPOSITO DOCTRINAE DE SA-
TISFACTIONE ET JUSTIFICATIONE FORENSI:

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA

die VIII. Aug. anni hujus MDCCXIX.

PRAESIDE

JOACHIMO LANGIO,

SS. THEOL. D. ET PROF. ORD.

Publicæ disquisitioni submittit

RESPONDENS

JOANNES JOACHIMUS LANGIUS,
BEROLINENSIS, S. TH. CULTOR.

HALÆ SAXONUM,

Typis JOAN. FRID. KROTTENDORFII, Acad. Typ.

DISSELTATIONUM ANTIPORELLANARUM
ET SIMUL ANTISSOCIANARUM

TERTIA

CULPA SEU REATU
ET PORNIA PECCATI

ET DE PECCATORIS DEBITO;
TANQVAM QVIBUS TO JUSTITIE DEI VIN-
DICE ET SUPPOSITO DOCTRINAE DE SA-
TRACIONE ET JUSTIFICATIONE FORENSI.

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA

ANNO MDCCCLXX

PRÆSIDE

JOACHIMO LANGIO.

SS THEOL. D. ET PROF. ORD.

Publice disputatio habita

RESPONDENS

JOANNES JOACHIMUS LANGIUS

HERO. MEXX. C. C. C. C. C.

HAER. SAKSONUM.

Typis JOAN. FRID. KRÖTTENDORFII, Act. Typ.

LECTORI BENEVOLO

SALUTEM PLURIMAM!

Uo hic monenda sunt. Primum, non exhiberi hic peculiari Sectione errorem POIRETI, ejusque discussionem. Cujus intermissionis hæc est ratio, quod Auctor in suo Theologiæ Systemate, quod *Oeconomiam Divinam* vocat, dogma de peccati culpa & reatu plane præteriit, tractatione sua totus in peccati in hærentis damno & miseria occupatus. Qui defectus in ipso non sane est exiguus, ortus ex errore de justitia Dei vindice & pœna. Hac enim in sensu proprio negata non poterat non etiam culpam, seu reatum, negare. Hunc vero non tam negatum ivit opere, quam præteriit, de eo plane silens, silentio hoc suo sibi viam parans ad negandum sensum forensæ doctrinæ de Satisfactione & Justificatione. Quare nunc sufficit sola doctrinæ evangelicæ demonstratio, evidentis causæ no-

va & ea methodo adornata, ut errorem Poireti, *errori Socinianorum* parallelum, non valde minus, quam facile, destruat: quemadmodum e Disput. IV. Sect. II. ubi etiam hujus Dissertationis παρασκευαστικῆς applicatio fiet elenctica, pluribus constabit.

Ipsa vero doctrina de peccati *reatu* cum sedem suam præcipuam habeat in posteriore parte epistolæ ad Romanos, ea Sectione hujus Dissertationis posteriore explanata fistitur. Qui non ignorant, quanta in Paulino hoc textu difficultas, aut obscuritas, imperitis lectoribus objiciatur, hanc explanationem æqui bonique consulent, utpote non sine cura concinnatam, ea, quæ desiderantur, pro habilitate sua hermeneutica facile suppleturi. Loco autem isti primario additur explanatio alterius loci παραλλῆλα ex epistola ad Eph. II, 3.

Deinde monendum est, doctrinam de peccato, in quantum illa ad Anti-Poiretiana tractationis institutum pertinet, hac Dissertatione non exhiberi integram, uti propositum erat, sed illam ejus partem, quæ de *imputatione* agit, hic suspensam reservari ad peculiarem, eamque proximam, & numero *quartam* Dissertationem. Qua quidem ratione constitutus disputationum numerus duodenarius augebitur: sed præstat hunc augeri (id quod etiam in una atque altera sequentium materiarum fiet) quam Responsuros, si disputatio in formam majorem exerceat, onerari impressionis sumptibus, in aliquam ejus partem impendendis. Vale in DOMINO!

SECTIO

❁ (o) ❁

5

SECTIO PRIOR DIDASCALICA
DE PECCATO EJUSQUE CULPA, SEU
REATU ET POENA.

PROPOSITIO I.

Peccatum supponit legem obligandi vim habentem, contra quam committitur, & notat culpam committentis.

ILLUSTRATIO.

Peccatum secundum essatum Joannis I. ep. c. III, 4. est *ἀνομία*, aberratio a lege, seu violatio legis. Ergo legem supponit. *Ubi enim non est lex, ibi nec est transgressio*, ut ait Paulus Rom. IV. 15. Transgressionem vero culpam esse, res ipsa indicat. Etiam *pactum* est legis instar, obligandi vim habens, & inter inæquales eo majorem apud inferiorem partem, quod superior hanc, loco imperii, honore pacti fuerit dignata, & officia per se debita, pro *συνκαταβάσει* sua, amicitia nomine exigit.

PROPOSITIO II.

Culpa parit reatum, seu eum peccantis statum, in quo is est *ἔνοχος*, seu *ἐπίδικος*, reus, vi legis violatæ judicio ad poenam obnoxius. Conf. Jac. II, 10. Hebr. II, 2. 15. Rom. III, 19.

ILLUSTRATIO.

Tria hæc momenta distincta videmus a Paulo Rom. V, 16. ubi ait, *ex uno delicto, seu culpa, κρίμα, reatum, venire εἰς κατάκριμα, ad condemnationem.* Omnis enim lex obligandi vim

6 SECTIO PRIOR D'DASCALICA.
habens, secundum Istorum regulam, & ipsum juris naturæ
principium, obligat ad præstandam obedientiam, & hæc inter-
missa ad poenam subeundam; utpote quæ in neglecti officii
locum succedit.

PROPOSITIO III.

Pœna est vel *damni*, seu *privativa*, po-
sita in privatione boni; vel *sensus*, seu
positiva in illatione mali, quod cum de-
licto proportionem habet.

ILLUSTRATIO.

Hoc axioma per se luce radiat sua & quotidiana expe-
rientia comprobatur in ipso foro humano, ideoque multo ma-
gis locum habet in divino, in sacris litteris toties celebrato.
Pœna vero *sensus*, quæ nonnullis a iudicio divino abesse vide-
tur, demonstrata est Dissertatione II. de *Iustitia Dei vindice*.

PROPOSITIO IV.

Protoplasti habuerunt legem, partim
insitam & *generalem*, sitam in imagine Dei;
partim *positivam*, seu *specialem* de usu fru-
ctuum paradisi. Utraque eo magis eos
obligabat, quo majores ipsis vires ad
præstandum obsequium erant donatæ,
& quo magis lex e legislatoris *συνηταθάσει*
ad pacti naturam accedebat.

ILLUSTRATIO.

Imaginem Dei in homine fuisse legis instar, liquet partim

tim

SECTIO PRIOR DIDASCALICA.

7

tim e re ipsa, quia commonstrabat Dei voluntatem, require-
batque, ut hominis voluntas pro donatis viribus ei perpetuo
conformaretur; partim ex eo, quod imaginis divinæ instaura-
tio secundum scripturam sacram est ejusmodi negotium Spi-
ritus Sancti, quo hic legem cordibus nostris rursus inscribit.
Vide Jer. XXXI, 31, 32, 33. Hebr. VIII, 9. seqq. X, 16. Conf. Rom. V,
17. 2 Cor. III, 2, 3. Ad *pacti* vero naturam accessisse legem insi-
tam, vel ex eo manifestum est, quod lex illa in decalogo re-
petita & promulgata, & secundum rigorem & spiritualitatem
suam per univertum sacrum codicem declarata, passim *pacti*,
seu *federis*, nomine appellatur. Confer omnino Hof. VI, 7. *Et*
illi, ut Adam, transgressi sunt fœdus.

PROPOSITIO V.

Delictum protoplastorum commis-
sum est non solum adversus legem po-
sitivam, seu specialem, sed etiam ad-
versus insitam, seu generalem.

ILLUSTRATIO.

Manifestum hoc est. 1.] e natura utriusque legis conveni-
ente. Utraque enim lex exigebat obsequium. Atque ita lex spe-
cialis violari non potuit sine violatione generalis; utpote quæ
requirebat subjectionem sub Deo, & harmoniam voluntatis hu-
manæ cum voluntate divina. Ab hac autem & ab illa se a-
vulsit homo per violationem legis specialis, contracta labe.

2.] Idem comprobatur jactura imaginis divinæ, seu legis in-
scriptæ, quippe quæ per istam violationem perditæ est.

PROPOSITIO VI.

Culpa protoplastorum delicto com-
missa ingens contraxit debitum, quod
huma-

8 SECTIO PRIOR DIDASCALICA.
humana natura per se exsolvere nequit.
ILLUSTRATIO.

§. I.

Humana natura per imaginem Dei inestimabile accep-
erat talentum, eum ipsi in finem a Deo concredutum ac deposti-
tum, ut illud in Dei gloriam fideliter collocaret & fideli hoc
usu augetet. Conf. Rom. VIII, 12. Matth. XXV, 29. Verum enim
vero ubi decocta sunt bona ista, natura nostra non solum hæ-
ret in culpa malæ fidei, sed etiam in ingenti debito, cui solvendo
est impar.

§. II.

Hoc est, quod passim declaratum videmus in sacris lit-
teris. *Debitor* enim nos constituit *lex* obligatione & exa-
ctione sua, qua dilectionem requirit e toto animo, ex omnibus
viribus ac facultatibus Deut. V, 6. Matth. XXII, 37, 38. Rom. XIII,
8. Conf. Matth. XVIII, 23, 32. 1 Jo. IV, 11. quam quia præstare haud
possumus, nos execrationi, seu pœnæ, subjicit. Gal. III, 12, 13.
Deut. XXVII, 26. Jer. XIII, 3. Hinc cogimur querere *Sponsorem*,
qui solvendo pro nobis satisfaciat, & respectu ad ipsum habi-
to identidem ingeminare solenne illud orationis dominicæ pe-
tendum: *remitte nobis debita nostra*. Matth. VI, 12.

§. III.

Natura vero humana in duplici hæret debito, uno *positi-
vo*, altero *privativo*. *Positivum* debitum est obligatio Deo o-
bediendi, seu cultum præstandi sincerum ac perfectum, secun-
dum præscriptum illud, quod illa una cum viribus in imagi-
ne Dei habuit. *Privativum* debitum est illa obedientiæ & cul-
tus, cum summa *devotio* & *devotio* conjuncta, intermissio, quæ
lapsum apud omnes homines insecuta est. Hinc *debitorum*
solutio & *condonatio* quo sensu dicantur, dijudicari potest.

§. IV.

Solutio debiti positivi nihil est aliud, quam perfecta legis
imple-

SECTIO PRIOR DIDASCALICA.

impletio, quæ imagini Dei, protoplastis conceditur & legi morali, in rigore suo spiritali considerata, conformis est. *Solutio* autem *debiti privati* est perfecta perfectæ illius, at intermixtæ, impletionis compensatio. *Remissio debiti positivi* est absolutio ab obligatione, quæ homo Deo ad cultum obstrictus est. *Remissio debiti privati* est absolutio ab obligatione, quæ homo Deo ad intermissi cultus & officii compensationem, seu satisfactionem, devinctus tenetur.

§. V.

Debiti positivi remissio non cadit in Deum. Deus enim se ipsum negare nequit. Negaturus autem esset, si, creaturam ab obligatione obsequii & cultus absolveret, tanquam a se haud amplius dependentem. Quid enim hoc foret aliud, quam arrogata veri & recti lege *avoulat* omnem, data impunitatis promissione, stabilire? Atque ita *solutio debiti positivi* simpliciter est indispensabilis, seu necessaria; per legem æternam, quæ est in immutabili Dei natura, speciatim in ejus *justitia & sanctitate*, cum jure in creaturas supremo & immutabili conjuncta. Immo ne amor quidem Dei erga creaturas ejusmodi dispensationem, seu absolutionem, fuisset permissurus. Pro hoc enim Deus hominis beatitatem intendit, in divino cultu & obsequio positam, seu inde ordinis causâ redundantem. Unde qui fingeret absolutionem Dei ab obsequio ipsi præstando, tribueret Deo invidiam & odium erga nobilissimam creaturam, hominem, quasi ipsi beatitatem invideret.

§. VI.

Nec simplex *debiti privati remissio* cadit in Deum. Quem admodum enim homo vi juris illius, quo, ut creatura creatori, Deo ad cultum est obstrictus, & vi immutabilis Dei naturæ, absolvi nequit ab obligatione debiti positivi; ita iisdem etiam argumentis obstrictus tenetur ad compensationem debiti privati, seu officii sui intermissi. Si enim Deus vel

B

ad

SECTIO PRIOR DIDASCALICA.

ad momentum a suo in creaturam jure recederet, eique negotii obsequii reatum remitteret, remitteret eidem simul obligationem a se, Deo, dependendi, atque ita negaret sem et ipsum, ordine, qui inter se & creaturam est, sublato.

§. VII.

Nec quidquam hic valet instantia, a modo remittendi humano, qui inter personas privatas est, petita. Homo enim privatus homini remittere potest debitum & culpam sine satisfactione. Nam homo creditor & laesus i. non est *συνδιδως* justus & sanctus, sed ipse defectibus laborat, ideoque etiam aliorum *ἐπιεικεία* indiget: 2) non habet jus & potestatem judicalem in alium, sed eum ut fratrem considerat: 3) non ignorat, delictum potius contra Deum esse commissum, quam semet ipsum. Quare cum condonatione Deo rem totam committit, inprimis si certo noverit, debitorem seu offensorem suum nulla delicti sui poenitentia duci. Alia vero est ratio in remissione culpæ, si remittens sit persona publica, seu judex, & culpam adversus personam tertiam commissa sit.

§. VIII.

Præterea debitum humanum a divino etiam sequentibus differt momentis: 1. debitor hominis æs alienum contrahit creditore haud invito. Natura vero humana Deo maxime invito, ideoque non sine culpa sua, sensu negativo facta est debetrix, solutionis impotentia laborans. 2. Homo homini quod mutuo dederat, donare potest, ita ut restitutionis obligatio cesset. Deus vero, uti jam dictum est, ne voluit quidem, ut humana natura culpa sua istam solvendi *ἀδυναμίαν* contraheret, tantum abest, ut ipsam salva justitia ab obligatione compensationis absolvere possit. Vindicias locorum, Matth. XVIII, 23. seqq. Eph. IV, 32. vide *Wittel-Strasse* Part. III. p. 56. seqq.

§. IX

SECTIO PRIOR DIDASCALICA.

11

§. IX.

Esti homo, in gratia statu constitutus, debita sua exsol-
vere laborat, creditori tamen Deo satisfacere nequit. Nam i-
solutio fit ex viribus, non propriis, e deposito illo concre-
dito derivatis, sed ex alienis, seu ipsius Dei, propter lytrum
Christi donatis, quæ exsolutionem vicariam jam supponunt. 2.
Solutio ista imperfecta est; Deus autem perfectam requirit. 3.
Eadem est tantum de tempore præfenti, ideoque apud eos, qui
non exiguum, certe aliquam, ætatis suæ partem sub dominio pec-
cati transegerunt, defectum pristinum compensare nequit. Quid-
quid enim homo regeneritus præstat, fit ex debito in præfens, &
ne sufficit quidem, tantum abest, ut præteritos defectus sup-
plere possit. Atque ita respectu meriti deprehenditur *servus inu-
tilis, qui fecit, quæ debebat.* Luc. XVII, 10. Propria vero sa-
tisfactio ubi excluditur, alienæ necessitas cognoscitur.

PROPOSITIO VII.

**Delictum, seu culpa protoplastorum,
ingenti debito innexa, magnum indu-
xit reatum.**

ILLUSTRATIO.

Reatus protoplastorum, culpa inductus, magnus fuit: 1.
respectu *Dei* benignissimi, sanctissimique & justissimi, qui
culpa ista gravissime læsus est: 2. respectu *ipsius hominis*, qui
quo facilius in statu integritatis perstare suaque debita ex-
solvere poterat, & quo constantius in eodem perseverare debe-
bat, eo gravius defectione sua peccavit: 3. respectu *culpe ipsi-
us*, in qua, præter reatum, debiti contracti & non exsoluti
avoula cum *avoula* adversus Deum conjuncta fuit. De qua
peccati gravitate vide, quæ Dissert. II. de *justitia Dei vindice*
dicta sunt.

B 2

PRO

Culpa protoplastos vi reatus duxit
ad pœnam, eos iudicio Dei obnoxios
reddens.

ILLUSTRATIO.

Quemadmodum enim, teste conscientia, culpam senserunt mileri, ita etiam pœnam reformidarunt, eam ex parte intra se jam experti. Quare legis violatæ, & comminationis de morte eadem annexæ, non immemores, in signum percussæ conscientiæ & reformidatæ pœnæ latebras quasiverunt. Quæ ratione reatus pœnam quasi pedisequam habeat, inter alia vide Psalm. V. II. ubi mentioni reatus, **וְהִטִּימָם אֱלֹהִים**, *reos illos perage, o Deus*, statim subiungitur pœna: *decidant de consiliis suis, propter multitudinem defectionum depelle eos.* Conf. Dissert. V. Prop. IV. & XII. & infra in hac Dissertat. Prop. XI.

PROPOSITIO IX.

Pœna protoplastorum, e culpa vi reatus attracta, erat partim *privativa*, seu *damni*, partim *positiva*, seu *sensus*.

ILLUSTRATIO.

Pœna *privativa* erat in imaginis divinæ iactura, seu morte spirituali, cum iusta Dei desertione conjuncta: *positiva* in attracta contraria labe, seu morte qualibet, spirituali [positive ratione prævæ cupiditatis considerata] corporali & æterna, omnis generis malis, cujus sensus est gravissimus, abundans. Mors enim fuit totius hominis. Ergo non solum corporis, sed animæ etiam mors est, & secundum hanc vel inchoata, vel consummata, seu spiritualis ac æterna. Hoc est, quod perhibet Paulus, *per peccatum venisse, mortem* Rom. V. 12. Venit vero

SECTIO PRIOR DIDASCALICA.

13

vero non tam post *prædictionem*, tanquam res nude prævisa, quasi in arbore prohibita, physice considerata, latitasset causa mortis physica; quam post *comminationem*, ita ut eventus sit loco pœnæ, a iusto iudice statuta.

PROPOSITIO X.

Itaque delicto protoplastorum actuali duplex contractum fuit malum; malum culpæ, reatu suo ad pœnam ducens; & malum damni ac sensus, in iactura imaginis divinæ & summa exfolvendi debiti *ad divinitatem* positum, & cum labe peccati habitualis inhærente, tanquam aliorum malorum fonte, conjunctum.

ILLUSTRATIO.

Sumamus hujus rei imaginem in homine optima prædito valetudine. Hic si semet ipsum data opera privet ea, hæret in duplici malo; uno *culpæ*, quia ipse aliquam *avroxegias* speciem in se prudens sciensque commisit; altero *damni* & simul sensus in privatione sanitatis & inductione morborum aliorumque incommodorum. Ad quorum malorum sensum & agnitionem quando adductus est, vehementer angitur, uti conscientia propriæ culpæ, sic etiam damno valetudinis, nec non attractorum morborum, aliorumque incommodorum, experientia.

Item sumamus imaginem malitiosi decoctoris. Hic quia & sua & aliorum bona, sibi concredita, suamet culpa decoxit,

B 3

est

est in reatu decoctionis, & simul in miseria paupertatis, item in formidine majoris afflictionis, ob culpam suam subeunda. Eadem fuit ratio protoplastorum, si, quod rei caput est, confideremus.

PROPOSITIO XI.

Doctrina de peccati reatu, condemnationis iudicio peccantes obnoxios reddens, non parum elucescit e schola ac disciplina sacrificiorum Levitica.

ILLUSTRATIO.

Actionem sacrificialium nervus ac centrum quasi erat *expiatio*. Expiatio vero supponebat *ἀνομίαν*: ἀνομία pariebat *reatum*, quo δ' ἀνομιᾶς divino iudicio ad poenam erat obnoxios, Lev. IV, 2. seqq. V, 1. seqq. v. 15. seqq. 17, 18, 19. in cuius rei indicium is dicebatur *portare iniquitatem suam* c. V, 17. h. e. sustinere culpam poena expianda. Unde phrasi, *portare iniquitatem suam*, non raro ipsam poenae mentionem additam videas, ut: Exod. XXVIII, 43. Lev. XIX, 8. XX, 17, 19. XXII, 9. XXIV, 15. 16. Num. V, 31. XIV, 34. XVIII, 22. XXX, 16. Ezech. XVIII, 19, 20. Qua poena ut reus levaretur, tenebatur sui loco Domino offerre sacrificium pro reatu, aut peccato, & ita quidem, ut victimae sacrificiali adhibita *χρῆσις* peccata sua imponeret, seu illa in eam transferret, per ipsam expianda. Vide ibidem c. IV, & V. Facta autem oblatione, & speciatim sparso sanguine, facta erat expiatio, ita ut sublato reatu delictum esset donatum. ibid. Non vero existimandum est, non aliam fuisse ἀνομίαν, quam Leviticam illam, in externis positam. Cum enim tota res Levitica esset representatio interiorum & spiritualium, externa impuritas internam, in qua praecipuus est reatus, per contagium inde ab Adamo tractus, representabat, e legis moralis applica-
tione

tione facile agnoscendam. Agnita vero in primis anniversario isto magnæ expiationis die, de quo Lev. XVI, in gratiam totius populi Israelitici expiatur. Et ut agnosceretur, hominem jam tum cum & in reatu *nasci*, *puerperæ* primo tempore pro impuris habebantur, ideoque certis victimis piacularibus erant expianda. Lev. XII. Conf. Psalm. LI, 8. seqq. Et eandem impuritatem spiritualem, quæ cum reatu Adamico, seu hæditarario, attracta est, etiam sub figura *leproforum*, eorumque curatione & expiatione, fuisse depictam, alibi ex instituto demonstratum est. Vide *Myster. Christi & Christianismi* Part. IV. c. II. p. 45. seqq. Eadem quoque fuit ratio aliarum figurarum.

PROPOSITIO XII.

Duplici isto malo, hæctenus descripto, duplex medetur gratia, seu duplex unius ejusdemque gratiæ divinæ praxis: malo culpæ & pœnæ, seu *reatui*, medetur gratia forensis, ex lytro oblata: malo damni ac sensus gratia medicinalis, seu sanctificans. Qua conjunctim admittitur nullum pœna locum retinere potest, utpote cum culpa jam tum per gratiam forensis sublata.

ILLUSTRATIO.

Neutrum gratiæ præsidium, seu auxilium, applicari potest sine altero. Quod si enim gratia forensis, peccatorum reatum cum pœna remittens, sola ageret, remitteretur is *ἀμετανοήτως*,
seu

seu peccatoribus sub peccatorum potestate & dominio perseverantibus: quod absurdum. Si vero gratia medicinalis in salutis negotio, seu in subigendo & expurgando intra nos peccato, sola esset occupata, conscientia non liberaretur a reatu multiplici, cum pristino, ante conversionem, tum novo, qui e peccato originali, etsi dominium ejus fractum est, quotidie resultat: tantum abest, ut, imperfectionis ac munditiae suae sensu afflicta & oppressa, animo esse possit fidenti & erecto.

PROPOSITIO XIII.

Ex integra hac tractationis serie liquet, in doctrina de peccato duas hasce voces, *debitum* & *culpa* esse necessarias, sensum vero ipsarum valde esse diversum.

ILLUSTRATIO.

1. Vox nostra Germanica *Schuld* sensus est latioris. Adhibetur enim non solum de *reatu*, sed etiam de *debito*, sed proprie de eo tantum, quod supra Propos. IV. §. III. privativum dictum est, seu quod contraximus. Unde non solum ambiguitatem, seu obscuritatem aliquam, parit in nonnullis locutionibus, sed inadæquata etiam est ad exprimendum *debitum positivum*, seu *officium nostrum*: quod vero commodissime exprimitur per vocem *Schuldigkeit*.

2. E distincto vocum, *debitum* & *reatus*, sensu usuque illustratur doctrina de *obedientia Christi activa & passiva*. Nam Christus per *obedientiam activam* explevit *debitum nostrum*, per *passivam* sustulit *reatum*. Vide Dissertationem de SATISFACTIONE, & speciatim Propositionem XVII.

PRO-

SECTIO PRIORI DIDASCALICA;
PROPOSITIO XIV.

17

Culpa, seu reatus, poena dignus, est
objectum iustitiæ vindicis.

Illustrationis loco videatur Dissertatio II.

PROPOSITIO XV.

Doctrina de peccati culpa, seu reatu,
ad poenam ducente, cum magno de-
bitō, cui solvendo impares sumus, con-
iuncta, est suppositum doctrinæ de Sa-
tisfactione & Iustificatione.

In veritate manifestā non opus est illustratione: quam ta-
men suo tempore & loco peculiare Dissertationes de Satisfa-
ctione & Iustificatione dabunt.

SECTIO POSTERIOR EXEGETICA

DE

CONFIRMATIONE DOCTRI-
NAE SECT. I. PROPOSITAE, E CAPITULO QVIN-
TO EPIST. AD ROMANOS, ET E COMMATE

3. C. II. EPIST. AD EPHESIOS, OBSERVATIONIBUS
HERMENEUTICIS ILLUSTRATO, DESUMTA.

OBSERVATIONES AD COMMATA 12. cap. V. Ep. ad Rom.

1. In antecedentibus probe notandum est beneficium Chri-
sti summum, in Satisfactione positum, & commemoratione
mortis eiusdem vicariæ pro nobis v. 6. 7. 8. ac reconciliati-
onis nostræ cum applicatione ad iustificationem & certitudinem
salutis nostræ v. 9. - 11. notatum.

2. Voces διατῆτο, propterea, derohalben/illationem faci-
unt

C

unt ex antecedentibus talem, qualis fieri solet a posteriori. Egerat enim Apostolus de reconciliacione. Cujus necessitas ut agnosceretur, ab ea facit illationem ad reatum, jam inde a lapsu Adami participando contractum. Illationis vero istius ratio ut fiat evidentior, elliptica sermonis structura, [quæ etiam alias in integro contextu hic est obvia] hoc modo est supplenda: *Quapropter ita se res habet, quod sicut per unum hominem - - ita etiam &c.*

3. Durum est, hic post verba *προτάσεως*: ὡς περ- statueret *ἀνανταπόδοτον*, aut *ὑπέσβατον*, apodosis demum ad v. 18. relata. Nec opus est alterutro, cum apodosis adsit in ipso hoc commate, nimirum inde a vocibus *καὶ ἔτως*, ita ut sensus sit: *Quemadmodum peccatum invasi genus humanum in capite ipsius, sic in hoc non subsistens illud totum pervasi.* Ubi quidem in apodosis particula *καὶ*, si vel ex Hebraismo redundare, seu in comparatione apodosin protasi jungere, vel per metathesin priori loco pro *ἔτως καὶ*, posita esse statuatur, aliquid habet incommodi, minus tamen, quam *ἀνανταπόδοτον*, aut *ὑπέσβατον*, habiturum esset.

4. Per *unum hominem* intelligitur *Adamus*, uti liquet e v. 14. & 1 Cor. XV, 45. 49. Et quamvis *Eva* prior fuerit in *transgressione* 1 Tim. II, 14. tamen *Adamo* potius, quam ipsi, lapsus tribuitur, quia conjugis suæ fuit caput, utpote ante ipsam creatus, qui etiam cum peccante muliere consensit, cum peccatum impedire debuisset.

5. *Peccati* nomine hic commode intelligitur peccatum actuale Adami, seu prima ejus *παρακοή*, qua rupto, quod cum Deo habebat, fœdere, ab ipso defecit: quia sic a *peccato mors* evidentius distinguitur, & hac ratione verbum sequens, *ἡμαρτον*, commodius referri potest ad primæ culpæ participationem & imputationem. Quod si vero per peccatum intelligere velis corruptionem humanæ naturæ, verba præcedentia per *unum homi-*

SECTIO POSTERIOR EXEGETICA.

19

hominem intelligenda sunt de uno homine, in quantum fuit peccatis, & sic *mortis* nomen ad mortem corporalem & æternam, tanquam corruptionis istius consequens, esset restringendum.

6. *Peccatum* quidem jam tum erat in mundo, si spiritus lapsos respiciamus, *ingressum* tamen *in mundum* est, in quantum mundus consideratur ut recens conditus & inferior, respectu Adami, qui visibilis eius præses & generis humani caput, immo microcosmus erat. Atque ita peccatum ingressum est *per Adamum*, ut personam singularem, *in Adamum*, in quantum hæc persona totum humanum genus representabat, ideoque in ipsum humanum genus, quod hoc ingressu simul & labis & culpæ participatione est infectum.

7. *Mortis* nomine hic generatim intelligitur *omnis* corruptio & destructio, quam interdictum divinum comminabatur, & quæ interminationem istam, intercedente actu peccandi, infecuta est, in corpore & anima, ad hanc & futuram vitam: h. e. mors corporalis, spiritualis, ac æterna, tanquam pœna culpæ. Quo sensu *mors* dicitur *stipendium peccati* Rom. VI, ult. Conf. C. VIII, 13.

8. *Mors* per peccatum ingressa in progressu tractationis a Paulo ita describitur, ut contineat *æquæ & contrarietatis*, & opponatur regno in vita & ipsi vitæ æternæ v. 16. 17. 18. 21.

9. *Mors* hæc, per caput insidiosè & captiosè ingressa, tyranni & exundantis maris instar vi perruptis omnibus repagulis & aggeribus, in totum corpus morale, seu humanum genus, inde propagatum, *grassata est*, horribili ista naturæ humanæ corruptione per ipsam nascendi sortem communicata.

10. Locutio *ἐφ' ᾧ* rarius sumitur *causaliter*, pro eo quod, ut Phil. III, 12. frequentius *relative & subjective*, ut Marc. II, 4. Phil. IV, 10, & τ. λ. ἐπὶ enim sæpissime poni pro *in* notissimum est. Res vero hic eodem recidit, quocunque sensu id

hic acceperis, uti e sequenti aphorismo liquet. Sensum ad Adamum esse referendum respectu causæ, patet ex effectu, morte, eo relata 1 Cor. XV, 22.

11. Mors pertransiit in omnes homines, *ἐφ' ᾧ* siquidem omnes peccarunt, scilicet in & cum Adamo, capite suo foederali, culpæ facti participes: seu *ἐφ' ᾧ*, in quo, (primo isto homine) omnes peccaverunt.

12. In Adamo omnes peccaverunt. Non autem actu in personis suis; ergo per *imputationem* ex supposita participatione, quam singula corporis membra habent cum capite suo foederali ac repræsentativo, in quo radicaliter & seminaliter omnes jam existerunt. Et hoc est quod dixerat Paulus c. III 23. *Omnes peccarunt, destituti gloria Dei, seu gloriosa Dei imagine.* Bene sentit in h. I. B. WELLERUS, quando: *Nos, inquit, prementes B. Meisneri & aliorum orthodoxorum vestigia, tria in peccato agnoscimus: 1. culpam actualem: 2. reatum legalem: 3. pravitatem naturalem. Ista tenemur participatione; peccavimus enim in Adamo omnes. Illo, imputatione. Stabat enim & cadebat primus homo, ut caput, in quo conservarentur & perderentur privilegia. Hac propagatione, quia in omnes per conceptionem naturalem diffunditur.*

Ad comma 13. 14.

1. Particula *γὰρ* hic retinet vim suam causalem & explanativam. Comprobat enim Paulus peccati *εἰσέλευσιν* & *διέλευσιν* ab eventu, seu experientia temporum ante legem.

2. Particula *ἄχρι*, usque, pro significato suo haud exclusivo ita ponit antecedens, ut consequens non excludat. Tempora vero priora notantur ideo, quia in iis ante legem peccatum minus agnoscebatur; uti sequitur.

3. *Legem* hic de lege Mosaica accipiendam esse, comprobatur v. 14, ubi *ἄχρι νόμου* explicatur per *μέχρι Μωσίου*.

SECTIO POSTERIOR EXEGETICA.

29

4. Ἀμαρτία hic est corruptio humanæ naturæ ingens & originalis, per humani generis propagationem longe latequæ diffusa; atque ita ἀμαρτία est omnis ἀνομία, etiam latentior, quo præter τὸ ἐκείστων etiam τὸ ἀκέραιον pertinet, Luc. XII. 48. Act. III. 17. Rom. VII. 14. 15. 16. 1 Tim. I. 13. Conf. Lev. IV. 13. 14. 15. Num. XV. 27. Unde recte Apologia A. C. p. m. 58. *Hæsententia [nihil est peccatum, nisi voluntarium] apud philosophos de civili judicio dictæ sunt, non de judicio Dei.*

5. Verbum ἐλογεῖν hic notat estimationem, non vero Dei, quæ fit per imputationem; siquidem negari nequit, peccatum ratione culpæ inherens etiam ante legem hominibus a Deo fuisse imputatum: sed ipsorum hominum peccantium, positam in agnitione peccati.

6. Particula ἀλλὰ, sub initium commatis 14. posita, non est adversativa, sed explanativa, seu nota rei majoris. Postquam enim præcessit: *peccatum erat in mundo usque ad legem, non autem reputabatur sine lege*, subjungitur: *immo regnavit [scilicet per illud] mors inde ab Adamo usque ad Moÿsen*: quasi dicat: adeo non absuit peccatum eo tempore, ut mors per illud ingressa dominando grassata fuerit. Hoc sensu τὸ ἀλλὰ ponitur Jo. XVI. 2. 2 Cor. VII. II. κ. τ. λ.

7. Non peccasse in similitudine transgressionis Adami, est peccatum ejus actuale, quo mortem sibi attraxit, actu ipso non commississe; id quod hic non solum de infantibus, se de omnibus etiam Adami posteris, generatim dicitur.

8. Adamus dicitur *typus τῷ μέλλοντι*, futuri, nempe Adami, qui scilicet tempore Adami primi, non vero Pauli scribentis, adhuc futurus erat.

9. Antitypi cum typo convenientia est 1. ratione *causæ*: ubi utrinque est *caput federale* totius humani generis, hoc totam representans. Conf. 1 Cor. XV. 21, 22. 2. Ratione *effectus*, & quidem bifariam in contrariis. Sicut enim Adamus ami-

fit bona & introduxit mala universo humano generi; ita Christus eidem bona peperit & mala abstulit. 3. Ratione modi, in *imputatione per participationem*. Quemadmodum enim propter Adamum constituimur injusti & damnatur per imputationem alienæ injustitiæ, seu inobedientiæ, supposita ejusdem participatione, per nativitatem facta; ita propter Christum constituimur iusti & salvamur in ordine participationis, seu nativitatis spiritualis, qua concipitur fides, Christum apprehendens.

Ad comma 15.

1. Verba commatis antecedentis ultima indicaverant convenientiam Adami & Christi. Cum vero gratia restitutionis statui destitutionis non sit *ισόμετρος*, sed *ἰσχυέροσ*, seu excellentior; hæc *disparitas*, seu *gratiæ prærogativa*, nunc adfertur, scilicet Christi gratiam nos non solum ab Adami peccato in nos derivato, sed ab aliis etiam peccatis omnibus, quæ priori nexu nostra sunt, liberare.

2. In membro commatis hujus primo est ellipsis *τὸ ἔχει*, aut similis verbi: *Non ut peccatum se habet, ita etiam donum.*

3. *παράπτωμα* hic est peccatum Adami actuale, seu primum, quod solum imputatur posteris, quia eodem amisit depositum, ipsi pro posteritate universa concreditum. Subsequentia vero Adami peccata posteris non imputantur, quia privata ipsius solius fuerunt, in quibus is, labe posteris originaria jam contracta, non amplius fœderale caput existit.

4 *χάρισμα* hic est gratia Dei merito Christi *mixta*, nos propter Christum habens pro acceptissimis, & justitiâ ejus nobis imputans; sed non sine ordine regenerationis & fidei. Quæ hujus vocis significatio hic etiam e collato commate 16. constat, ubi charissima illud dicitur tendere *εἰς δικαιοσύνην, εἰς δικαιοσύνην*.

5. *Muli*, in utraque membro, hic sunt omnes universalis-

SECTIO POSTERIOR EXEGETICA.

23

lissime, quotquot *tota* hominum *multitudo* continet, quemadmodum liquet ex oppositione, et e contextu, collato v. 12. & 13. Eodem sensu vox hæc accipitur v. 19.

6. *Mortuum* esse hic est contraxisse cum reatu mortem omnium generis, uti v. 12. & 14.

7. Quod paullo ante dicebatur *χάρισμα*, conjuncta notione de gratia Dei Patris & Filii merito, hic *divisim*, seu duobus verbis, exprimitur, seu dicitur *gratia* Dei & *donum* in *gratia* Jesu Christi fundatum. Emendanda hic est versio LUTHERI in verbis: *Der der einige Mensch in Gnaden war.*

8. Verbum utrumque *ἀπίθανον* ex parte *peccati*, & *ἐπεσσεως* ex parte *gratie*, habet notionem temporis prateriti, in judicio seu æstimatione Dei, respectu *acquisitionis*, ad applicationem tendentis.

9. Ceterum *prærogativa* restitutionis præ destitutione est in *excellencia causæ*, quam Dei gratia præ peccato habet.

Ad comma 16.

1. Declaratur hic sententia præcedens de prærogativa gratiæ præ peccato, & ita quidem, ut, quod antea de *prærogativa causæ* dictum erat, nunc comprobetur per allegationem *prærogative effectus*, quam gratia præ peccato habeat.

2. In verbis prioribus: *καὶ ἔχων ὡς δι' ἐνὸς ἀμαρτήσαντος*, e consequentibus hic subaudiendum est nomen *κρίμα* cum verbo *ἔχει*. Aut ita: Et non sicut per unum, qui peccaverat, peccatum, seu mors, venit in mundum, ita se habet donum Laborat hic iterum versio LUTHERI.

3. *Δώρημα* hic vi contextus idem est, quod gratia & *δωρεὰ ἐν χάριτι*, donum in gratia, secundum v. 15.

4. *κρίμα* est reatus, judicio obnoxius, seu ducens ad judicium, ubi fit *κατάκριμα*.

5. *ἐξ ἐνὸς*, scilicet *παρὰ πτώματος*, quam vocem sequens mem-

membrum habet in plurali. De persona peccante adhibetur particula *δια* v. 12. conf. 17.

6. In integra propositione hic subaudiendum est verbum *ἔστι* vel *ἔρχεται*, aus einer Übertretung gereicht die Schuld zur Verdammniß.

7. Charisma est gratia justificans, uti liquet ex antecedentibus, & ex ejus effectu, qui hic est *justificatio*.

8. *δικαίωμα* hic est *meritum*, quod e satisfactione redundat, & ad justitiam in justificatione imputatur. Unde τὸ *δικαίωμα* v. 18. vi gratiæ imputantis dicitur cedere *eis δικαίωσιν*, ad *justificationem*.

9. In membro priori *κελευα ἐξ ἐνός*, particula *ἐξ* notat *causam reatus*; sed in posteriori *χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτώματων*, particula *ἐκ* notat *objectum*, seu terminum, a quo liberamur. Ceterum in utroque membro commode subauditur verbum *πιστεύειν*, ex antecedenti commate repetendum.

Ad comma 17.

1. Ratione *coherentie* notandum est, Paulum jam dictis ita inharere, ut ea ex parte aliis verbis modisque uberius de- claret.

2. *Mors regnavit*, scilicet ad *condemnationem*; uti antecessit.

3. *Abundantia gratiæ & donum justitiæ* hic dicitur, quod v. 15. dicebatur *charisma*, item *gratiæ & donum in gratia*.

4. Vox *δικαιοσύνης* hic reliquis addita indicat, sermonem præcipue esse de *justitia Christi imputata*. Et hoc comprobat contextus v. 16. & 18.

5. *λαμβάνειν* hic est verbum *fidei apprehendentis & recipientis*.

6. *Regnare in vita*, est in accensione fidei jam accepisse vitam spirituales, in eaque experiri fructus gratiæ justifican-
tis,

SECTIO POSTERIOR EXEGETICA. 29

cis, seu frui bonis spiritualibus, dominio peccati excusso, & reliquiis ejus magis magisque enervatis, cum certissimo regni gloriae obtinendi eventu.

7. Ceterum quae hactenus de peccato & morte dicta sunt, egregie illustrant *comminationem divinam*, de peccato & morte in paradiso datam. Speciatim ex hujus integri loci collatione liquet, praemonitionem illam Dei non fuisse nudam *praedictionem* eventus, sed *comminationem* proprie dictam, seu sensu judiciali talem. Et hunc sensum confirmat paraphrastes Chaldaeus, Jonatham, quando verba, *moriendo morieris*, reddidit, *eris mortis reus*: qua notione judiciali 2 Sam. XII, 5. XIX, 29. phrasen מוֹת בְּכַחַת מוֹת, positas esse videas. Confer etiam illud Pauli Rom. VIII, 13. *Si secundum carnem vixeritis, moriemini.*

Ad comma 18.

1. Apostolus, comparationem Adami & Christi conclusurus, momenta ejus praecipua repetit urgetque, & ita quidem, ut ipsi conclusioni, quae ad finem usque capitis extenditur, pro affectus sui abundantia & rei gravitate, aliquanto longius inhareat.

2. Vox ἐνός in utroque membro ponitur substantive, sensu ad Adamum & Christum relato, uti e v. 17. & 19. liquet.

3. In utroque membro est ellipsis, ex antecedentibus sic supplenda: *Quemadmodum per unius delictum reus propter, iudicium venit, seu θάνατος βασιλεύει, mors regnat, in omnes homines ad condemnationem; sic etiam per unius δικαιοσύνη, meritum seu gratia regnat, seu quam efficacissime se exerit, in omnes homines ad justificationem vitae.*

4. *Justificationem* hic in sensu forensi accipi, liquet ex oppo-

D

oppoſito, ſeu præmiſſa voce κατακρίματ^ς, quemadmodum ſignificatio vocis, δικαίωμα, ex ejus oppoſito, quod eſt παράπτωμα, colligitur.

5. Juſtificatio dicitur *juſtificatio vitæ*, quia in ordine collatæ vitæ ſpiritualis per eam homo vitæ æternæ candidatus conſtituitur, morte in victoriam abſorpra.

6. Notanda eſt *universalitas* in utroque membro. Et cum in priori membro ea ſit abſoluta ſine ulla exceptione, vi comparationis eadem non poteſt non etiam in poſteriori ita accipi. Nec obſtat, non omnes actu juſtificari ad vitam; ſiquidem neque per Adami lapſum omnes actu condemnantur, & nihilo tamen minus ſalva eſt prioris membri univerſalitas.

Ad comma 19.

1. Hoc comma habet explanationem præcedentis, utpote quo *disparitas cauſſæ & effectus* ex parte Chriſti & Adami denuo declaratur.

2. Atque ita παράπτωμα hic explicatur per παρακοήν; δικαίωμα per ὑπακοήν; κατακρίμα per κατάſtaſιν ἀμαρτωλῶν, nimirum mortis pœnæ addictorum; δικαίωſις per κατάſtaſιν τῶν δικαίων, conſtitutionem juſtorum.

3. Non autem mera hic eſt ſynonymia, ſed talis, quæ aliquam notionum diverſitatem habet, & uberiorem dictorum expoſitionem aſſert. Etenim quis fuerit modus, quæ ratio παραπτώματ^ς & δικαίωματ^ς, indicatur voce παρακοῆς & ὑπακοῆς. Item quomodo παράπτωμα unius cedere poſſit in condemnationem multorum; ſcilicet quia eodem peccatores, ratione culpæ tales, conſtituantur: & quomodo δικαίωμα unius efficere queat multorum δικαίωſιν; quia ſcilicet juſtos con-

constituat eosdem. Iusti autem non possunt non salva iustitia absolvi, uti rei condemnari. Verbum *κατασθήσονται*, supposito praterito & præsenti, in notione futuri referitur ad resurrectionem mortuorum & extremum iudicium, ubi comparebunt iusti, cum emphasi tales. Conf. Apocalypf. XIX, 8.

4. Vocem vero *multus* hic notionem universalitatis habere, itidem liquet ex antecedenti commate, & ex oppositione, uti v. 15.

5. Non vero praterendum est, vocem *multus* pro *omnis* utrobique adhiberi oppositionis causa, relata ad vocem *unus*, in utroque membro positam: utpote cui vox *multus*, quam *omnis*, significantius opponitur.

Ad comma 20. 21.

1. Dixerat Apostolus v. 13. peccatum existisse jam ante legem Moſis latam, non vero fuisse satis agnitum. Nunc ergo addit, quem in finem lex fuerit lata, scilicet ut peccatum hæreditarium reddat exuberans, nimirum in seria agnitione & detestatione: & hoc eum in finem, ut agnita peccati magnitudine etiam gratiæ abundantia recte agnoscat; & quidem ut in applicatione, sic præcipue etiam in acquisitione, ut ejus magnitudo recte æstimetur.

2 Lex dicitur *παρεισελθεῖν*, *neben einkommen*/ quia peccatum dicitur *εἰσελθόν*. v. 12.

3. Verbum *ὑπερπερισσεύειν* indicat eam gratiæ abundantiam, quam exuberanti mensura præ *περισσεία*, seu abundantia peccati, per ministerium legis effecta, habeat, secundum v. 15. & 16.

4. *ἐν τῷ θανάτῳ*: hic τὸ ἐν rectius explicatur per *per*,
D 2 quod

28 SECTIO POSTERIOR EXEGETICA.

quod in altero membro vocis *justitiae* præponitur, quam, per *is*, ita tamen, ut mortis aeternae eventus hic omnino includatur, hoc sensu: peccatum regnavit per mortem, & una cum morte v. 17 per eandem suam vim exferens, & cum eventu exitii aeterni in aeternum regnaturum, nisi Christus intervenisset.

5. *Justitia* hic est justitia Christi imputata, uti liquet ex integro contextu, & ex ultimis hujus commatis verbis.

OBSERVATIONES EXEGETICAE

ad comma 3. cap. II. Epist.

ad Ephesos.

Eramus natura filii iræ, quemadmodum & reliqui.

Circa quorum verborum sensum & applicationem ad rem præsentem tria notanda sunt:

1. UNIVERSALITAS in *subiecto*, *ἡμῖς, ὡς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι*, nos Judæi, & reliqui, scilicet populi. Atque ita omnes ad unum homines, seu totum humanum genus ab Adamo propagatum. Huc pertinet Pauli scopus in hac epistola, qui erat prædicare gratiam & communionem Messiae universalem, non Judæis solum, sed reliquis etiam gentibus, præsentem & pro communi naturæ corruptione summe necessariam. Conf. Rom. III, 19.

2. PROPRIETAS vocis *φύσει, natura*. Hæc notat ipsam nascendi sortem & conditionem, seu indolem plane naturalem ac innatam; quemadmodum liquet e locis parallelis Gal. II. 15. *Φύσει, natura*, seu per ipsam nativitatem, *Ἰουδαί-
mus,*

SECTIO POSTERIOR EXEGETICA. 29

mus, non peccatores ex gentibus. Rom. II, 14. *Gentes, quæ legem non habent, φύσει, natura*, h. e. secundum conditionem & instinctum plane naturalem, seu natura ac per ipsam nascendi sortem infitum, *faciunt ea, quæ sunt legis* &c. Eadem quoque est ratio hujus vocis hoc loco, ita ut significet id, quod David exprimit Psalm. LI, 7. *En! iniquens, in iniquitate formatus sum, & in peccato fovit me mater mea*: & quod Christus his indicat verbis: *Quidquid ex carne natum est, caro seu corruptum est* inde ab ipsa nativitate, non deum ex asfvetudine prava; ita ut regeneratione opus sit, Jo. III, 6.

Locum ad Gal. IV, 8. *serviebatis quondam illis, qui φύσει, natura*, seu essentia, non erant dii: uti & illum Jacobi c. III, 7. *omnis natura bestiarum domatur τῇ φύσει τῇ ἀνθρώπων, natura humana*, h. e. ab ipso homine; huic non pertinere, manifestum est. Notat enim in locis hisce posterioribus natura ipsam rei essentiam. Per quam cum homo filius iræ non sit, loca hæc sunt heterogenea.

3. EMPHASIS locutionis, τέκνα ὀργῆς, filii iræ, judicanda ex Hebraismo, secundum quem vox בן filius, cum voce, quæ reatum supponit, constructa, reatum notat, cum respectu ad pœnam, vi reatus e regula justitiæ infligendam. Hoc sensu Hebræis בן ברת filius mortis est, non qui morti per naturam cum omnibus aliis mortalibus est obnoxius, natura per corruptionem tandem concidente; sed qui ob certam culpam est sub mortis reatu ac pœna, vi justii judicii irroganda, & per obligationem subeunda. Hoc sensu, etsi cum iniqua applicatione, Saul ad Jonathanem de Davide: *Mirre, iniquebat, & caprum adduc eum ad me, quia filius [reus] mortis est*. Quo reatus falso imputati sensu agnito, Jona-

than respondebat: *Quare morte adficeretur? quid commisit?*
1 Sam. XX, 31, 32.

Sic de Abnero & reliquis Saulis satellitibus, salutem ejus negligentibus, hanc sententiam pronuntiabat ἐξ ἑσέφιλⓄ David: *Non est bona hæc res, quam fecistis: ut vivit Jehova, filii mortis estis*, ex ipso jure gentium mortis supplicium commeriti 1 Sam. XXVI, 16.

Eodem sensu David in agni raptorem, a Nathane tecto sermone delatum, justum judicium dicturus: *Filius*, seu reus, inquebat, *mortis est vir ille, qui fecit hoc* 2 Sam. XII, 5. Conf. Deut. XXV, 2. ubi *filius cadendi*, seu *plagarum* LXX. est ἀξίⓄ πλῆγῶν. Luthero *der Schläge verdienet hat*.

In Novo Testamento *filius gehennæ* est reus exitii æterni Matth. XXIII, 15. & *filius maledictionis* sunt, qui culpa sua eam promeriti sunt. 2 Pet. II, 14. *filius perditionis*, qui ejus reus est Jo. XVII, 12. 2 Thes. II, 3.

Ex his liquet, *iræ filios* esse iræ, seu justitiæ vindici, ipsique pænæ, quam illa irrogat, obnoxios, & quidem ob *reatum*, non quem demum per crimina sua attraxerunt, sed quo, jam inde a nativitate sua, seu φύσει, laborant, lapsu Adami, in supposito participationis ordine, ipsis imputato. Conferatur Rom. III, 19. ubi dicitur universus mundus ὑπόδικⓄ τῷ θεῷ, h. e. *ex reatu Dei judicio in pœnam obnoxius*.

Not. Hunc locum Pauli Eph. II, 3. POIRETUS Oeconomi. Tom. I. L. II. c. XVII. §. XX, XXI. p. 578. sqq. non male vindicat adversus CLERICUM, dum ex eo probat, peccati labem omnibus hominibus jam tum natura inharere. Sed subsistit vir doctissimus in sola inhærentis damni descriptione, REATUS vero ne ullam quidem mentionem facit, silentio suo etiam hic testatus, se in peccato non statuere *reatum*. Et sic sententiam de *reatu*, quam refellere non potuit, præterire maluit. Eandem præteritionem videas Tom. II. c. 15. p. 819. seq. in superficialia illustratione cap. V. ad Romanos.

JJ 5225

ULB Halle

3

002 698 757

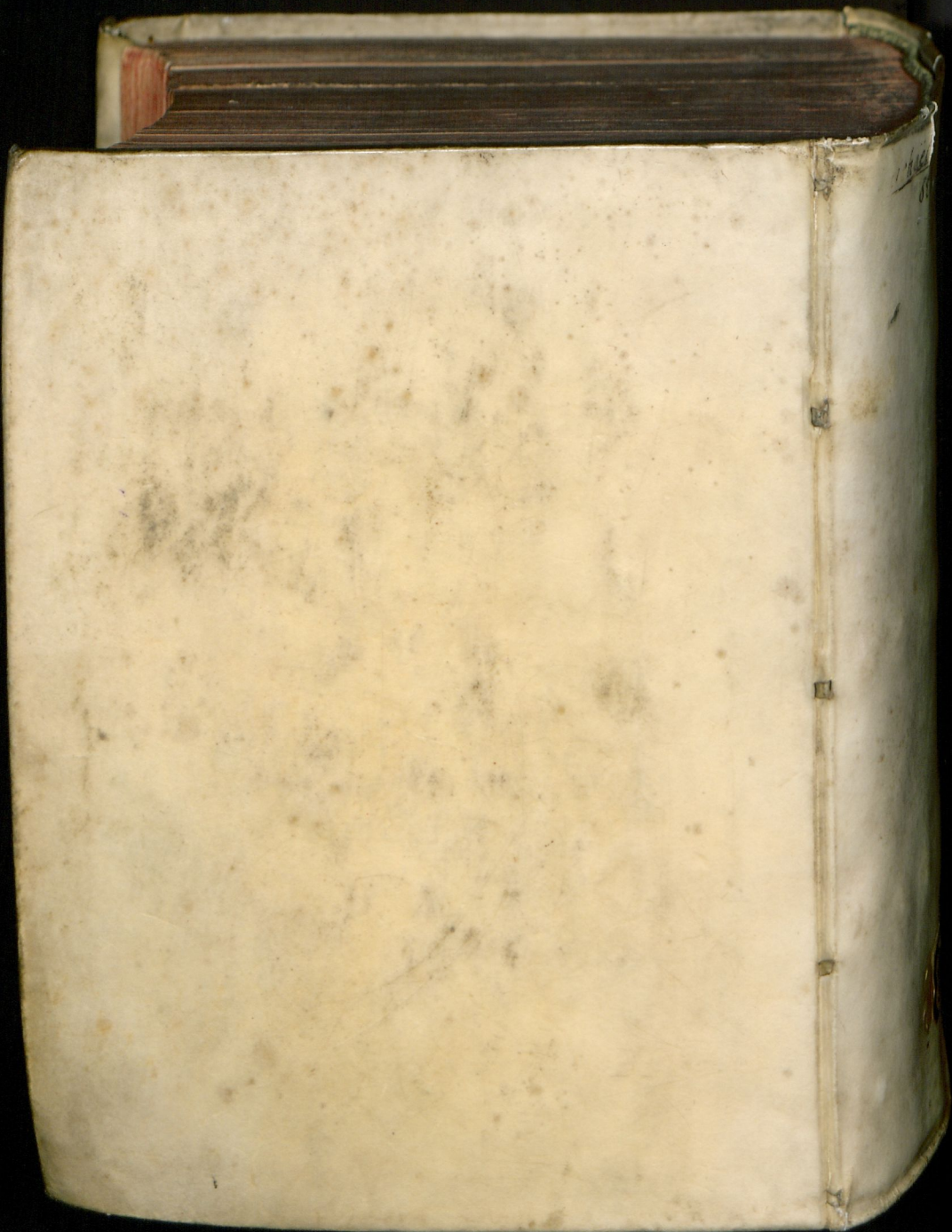

st

Ms 18

Mt:

229
Q. D. B. V.
DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
ET SIMUL ANTISOCINIANARUM
T E R T I A
DE
**CULPA SEU REATU
ET POENA PECCATI,**
SPECIATIM ADAMICI,
ET DE PECCATORIS DEBITO;
TANQVAM OBJECTO JUSTITIÆ DEI VIN-
DICIS, ET SUPPOSITO DOCTRINAE DE SA-
TISFACTIONE ET JUSTIFICATIONE FORENSI;

QVAM
IN REGIA FRIDERICIANA
die VIII. Aug. anni hujus MDCCXIX.
PRAESIDE
JOACHIMO LANGIO,
SS. THEOL. D. ET PROF. ORD.

Publicæ disquisitioni submittit
RESPONDENS
JOANNES JOACHIMUS LANGIUS,
BEROLINENSIS, S. TH. CULTOR.

HALAE SAXONUM,
Typis JOAN. FRID. KROTTENDORFII, Acad. Typ.